۶۴۸۹ چهارشنبه ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۲ ■ ۲۶ شوال ۱۴۴۴ ■ قیمت در استان تهران و البرز ۵۰۰۰ تومان و دیگر استان‌های کشور ۴۰۰۰ تومان ■ ۲۰ صفحه

جام جم
روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران
به همراه ضمیمه «تپش»

«جام جم» از اهمیت کریدور شمال ـ جنوب گزارش می‌دهد

ایران، مسیر طلایی تجارت

۳|«

■ تکمیل پروژه رشت- آستارا به‌عنوان یکی از بخش‌های باقی‌مانده کریدور شمال-جنوب دارای مزایای اقتصادی زیادی برای ایران است که مهمترین آن درآمد ارزی ثابت ۲۰ میلیارد دلاری است

دارو بر لبه بحران

سازمان برنامه‌وبودجه، بانک‌مرکزی و بانک‌ها مهم‌ترین تامین‌کنندگان نقدینگی و متهم اصلی چالش‌های دارویی کشور هستند

۱۶|«

داده‌نما

رقابت میوه‌ها در بازار

تفاوت قیمت مصوب با بازار چالش‌برانگیز شده است

گزارش «جام جم» درباره مینی سریال «عاشورا» که از ماه محرم روی آنتن می رود

حکایت رفتگان بی‌بازگشت

۶|«

نمایشگاه کتاب

۵و۱۱|«

خبرهای خوش رئیس جمهور

تامین کاغذ تا حمایت از نشر کودک و نوجوان

تحلیلی از وضعیت کتاب‌های شعر

وظیفه رسانه، آشتی مردم با ادبیات فخیم است

سی‌وچهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

افزایش سرسام‌آور هزینه مدارس غیردولتی

گران یا غیرممکن؟ مساله این است!

۱۲|«

درخشش ماندگار بازیکنان ایران در خارج از کشور

بهار لژیونرها

۴|«

یادداشت

سید محمد مهدی غمامی | دانشیار دانشگاه امام صادق(ع)

محاذیر همه‌پرسی

همه‌پرسی ابزاری برای مشارکت عمومی مردم در عرصه‌های مختلف کشورداری و امور اجتماعی است. ابزاری به منظور اعمال مردم‌سالاری مستقیم که در مورد نحوه حل و فصل موضوعات عمومی از مردم استعلام می‌شود و سازوکاری مهم برای مسئولیت‌پذیری آنها در قبال نحوه حکمرانی است. این سازوکار با تحقق جمهوری اسلامی ایران هم در متن قانون اساسی ۱۳۵۸ و اصلاحات ۱۳۶۸ درج شد و هم تاکنون سه بار به اجرا گذاشته شده است. بنابراین مراجعه به آرای مستقیم مردم، جزئی از نظام هنجاری جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود.

با این وجود هر الگویی از مردم‌سالاری تابع قواعد و الزاماتی برای تحقق مطلوب است. لازمه برگزاری «همه‌پرسی خوب»، همه‌پرسی‌پذیر بودن موضوع، شفافیت، آزادی بیان، سطح ادراک عمومی بالا نسبت به یک موضوع، نظارت‌پذیری اساسی و قضایی است. به این ترتیب هر موضوعی «همه‌پرسی‌پذیر» نیست و بطور اجماعی در تمامی انواع دموکراسی‌ها، به غیر از کشور بسیار کوچک سوئیس، محاذیری وجود دارد که در ادامه و به طور اجمالی آنها را مورد تحلیل قرار می‌دهیم.

الف محاذیر موضوعی

همه‌پرسی هر چند راهکاری برای مشارکت مستقیم مردم در حکمرانی است و قاعدتا هر نظامی که مدعی مردم‌سالاری است باید از آن به عنوان یک سازوکار مشارکت‌جویی مردمی استفاده کند ولی کاربست آن، به عنوان کارکرد تکمیلی انتخابات و به نحو استثنایی صورت می‌گیرد، چراکه همه پرسی با محدودیت‌ها برای استعلام مسائل، تبیین عمق سوال و پیچیدگی‌های مساله مواجه است. این محدودیت‌ها و پیچیدگی‌ها عبارتند از:

۱. موضوعات همه‌پرسی در قالب سؤالات بسیط و پاسخ‌های محدود (بلی/خیر) یا حتی چندگزینه‌ای ساده و محدود قابل طرح است؛ (ماده (۱) قانون همه‌پرسی در جمهوری اسلامی ایران،)

۲. عمده پاسخ‌های مردم، به دلیل پیچیدگی مسائل اجتماعی، ممکن است تحت تاثیر ساده‌انگاری، هیجانات و تبلیغات رسانه‌ای قرار گیرد.

۳. همان طور که اصول فرادستوری از قلمرو موضوعی بازنگری قانون اساسی خارج است، همان موضوعات از قلمرو موضوعات همه‌پرسی خارج است، کما این‌که در فرانسه جمهوری، لائیسیته و سوسیالیسم و ... (مواد ۱ و ۸۹ قانون اساسی) قابل همه‌پرسی نیست. بنابراین هر شکلی از همه‌پرسی نمی‌تواند محدودیت‌های اصلاح قانون اساسی و ساختار نظام سیاسی را نقض کند. (اصل ۱۷۷ قانون اساسی ایران)

ب محاذیر مربوط به نتیجه

مهم‌ترین خطر همه‌پرسی، اثر ناموجه بر انتخاب مردم توسط رسانه‌ها، اینفلوئنسرها، پروپاگاندا، ورود لابی‌های قدرت و ثروت، خرید و فروش آراء، انتخاب غیرکارشناسی، پیچیدگی مسائل و پاسخ‌های هیجانی و بسیط است. به نحوی که احتمال پشیمانی مردم از تصمیم‌شان زیاد و از طرفی چون انتخاب مستقیم آنها بوده، کیفیت دموکراسی را در آن نظام سیاسی، به شدت تضعیف می‌کند.

جرجینا، استاد دانشگاه گلاسگو و بنوآ پیله، استاد دانشگاه بروکسل در مقاله‌ای (۲۰۲۱) تحت عنوان «آیا احزاب پوپولیست از همه‌پرسی حمایت می‌کنند؟ تحلیل مقایسه‌ای اعلامیه‌های انتخاباتی اروپایی» با یک تحقیق میدانی در وعده‌های انتخاباتی ۱۸۷ حزب اروپایی از ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۸ در ۲۷ کشور عضو اتحادیه، مدعی شده‌اند که احزاب پوپولیست به نحو لجام‌گسیخته‌ای از وعده همه‌پرسی استفاده کرده‌اند. (Bowler et al., 2017; Mohrenberg, Huber and Freyburg, 2019) آنها ۸۲۴ اعلامیه در این زمینه منتشر کرده‌اند. در حالی که احزاب غیرپوپولیست صرفا ۸۴ اعلامیه مشتمل بر همه‌پرسی منتشر کرده‌اند.

البته باید در نظر داشت همه‌پرسی تا حدودی فساد حلقه‌های بسته مدیران انحصارطلب را کاهش می‌دهد، خواسته‌های مردم را بیان می‌کنند و نظامات کلیشه‌ای و بسته را باز می‌کند، ولی این خطر هم وجود دارد که حلقه‌های قدرت و ثروت و نفوذ بیرونی با استفاده از رسانه و هیجانات مردم، به تضعیف دموکراسی از طریق ترویج پاسخ‌های گمراه‌کننده اقدام کنند. کما این‌که لیبومیر توپالف در مجله «دموکراسی» دانشگاه جان هاپکینز در ژوئن ۲۰۱۷ مقاله‌ای تحت عنوان «ظهور همه‌پرسی: استراتژی نخبگان یا سلاح پوپولیستی؟» اذعان می‌کند که احزاب رادیکال و پوپولیست برای دور زدن انتخابات و دموکراسی نمایندگی از همه‌پرسی استفاده می‌کنند. این در حالی است که همه‌پرسی مسائل پیچیده را به سوالات خام، «آری- خیر» فروکاسته و موجب پشیمانی مردم می‌شود. از نظر او، همه‌پرسی با یک تعارض مشروعیت روبه‌روست چراکه در عین تبعات پیش گفته، بر اساس ادعای طرفداران همه‌پرسی، این سازوکار مشارکت مدنی را افزایش داده و مسئولیت‌پذیری را بهبود می‌بخشد.

ضمنا باید در نظر داشت خطر همه‌پرسی در صورتی که ملاحظات قانونی (شکلی و ماهوی) لحاظ نشود بیشتر از انتخابات است چون، همه‌پرسی انتخاب موضوع است به نحو مستقیم ولی در انتخابات، مردم افرادی را که احتمالا تخصص و فهم بیشتری دارند در جایگاهی قرار می‌دهند که با کمک نهادهای کارشناسی (مثل مراکز پژوهشی پارلمانی) یک موضوع را انتخاب و اتخاذ تصمیم کنند.

به همین دلیل کشورها تجربه چندانی از همه‌پرسی ندارند و آن را به ندرت هم تجربه می‌کنند. حتی برخی همانند آمریکا و آلمان هیچ تجربه‌ای از دموکراسی ندارد. کشورهای اروپایی غیرپادشاهی نیز، بعد از جنگ جهانی دوم، همه‌پرسی‌های مشورتی یا محلی را به ندرت و به‌طور متوسط هر ۴۰ سال یکبار تجربه کرده‌اند. فرانسوی‌ها هم با وجود حکم رفراندم ماده ۸۹ قانون اساسی، آخرین اصلاحات قانون اساسی ۲۰۰۹ خود را با استدلال‌هایی مبنی بر عدم امکان وضع پوپولیستی قانون اساسی، با تصویب کنگره تصویب کردند، چراکه در سال ۲۰۰۵، تجربه خوبی از همه‌پرسی ایجاد قانون اساسی اروپا با رای منفی ۵۴/۶۷ درصدی نداشتند، بنابراین دیگر از همه‌پرسی برای اصلاح قانون اساسی استفاده نکردند.

زودتر با خبر شوید ...
www.mozayedemonaghese.com
واحد پشتیبانی و سایت ۰۲۱-۴۹۱۰۵۴۲۵
مزایده مناقصه

جام جم آنلاین

جدیدترین خبرها را در جام جم آنلاین بخوانید

تغذیه سالمندان چگونه باید باشد؟
محمدجواد حسین زاده، رئیس دانشکده علوم تغذیه و رژیم شناسی دانشگاه علوم پزشکی تهران، در خصوص تغذیه سالمندان، توضیحاتی ارائه داد.
کد بالا را اسکن کنید

خوراکی‌هایی که نباید با معده خالی بخورید
مصرف برخی خوراکی‌ها در وعده صبح و زمانی که معده خالی است آسیب‌ها و عوارضی را برای معده به همراه خواهد داشت.
کد بالا را اسکن کنید

رایج‌ترین خوردنی های آلرژی‌زا
برخی غذاها منجر به آلرژی‌های غذایی می‌شود اما به گفته سازمان غذا و داروی آمریکا، هشت خوردنی باعث بیشترین واکنش‌های آلرژیک در افراد می‌شوند.
کد بالا را اسکن کنید

بهترین عینک آفتابی را بشناسید
عینک‌های آفتابی استاندارد معمولاً ۱۵ تا ۲۵ درصد از نور را عبور می‌دهند که این میزان برای اکثر فعالیت‌های روزمره کافی است.
کد بالا را اسکن کنید

خاطرات دردناک امدادگر هلال احمر
امدادگران سازمان جمعیت هلال‌احمر کشورمان، جان خود را کف دستشان می‌گذارند و برای نجات جان افراد، خطر می‌کنند.
کد بالا را اسکن کنید

آزمایش ازدواج شامل چه مواردی می‌شود؟
آزمایش ازدواج یا غربالگری سلامت قبل از ازدواج به منظور بررسی بیماری‌های خونی مثل کم خونی، هپاتیت و تالاسمی انجام می‌شود.
کد بالا را اسکن کنید

اولین زن تاریخ نگارِ ایرانی
مستوره اردلان، شاعر سنندجی و اولین زن مورخ جهان است که بنای یادبود او در کردستان ایران توجه گردشگران را به خود جلب می‌کند.
کد بالا را اسکن کنید

www.jamejamonline.ir

جلد دوم

جلد دوم روزنامه جام‌جم شامل هشت صفحه، از مجموعه مطالبی در حوزه‌های رادیو، تلویزیون، رسانه، فرهنگ، هنر و البته سبک زندگی می‌شود.

ضمیمه